

קדושת המחנה הצבאי (יחידות קרבניות ועורפיות)

כי תצא מוונגה על איביך ונשמרת מכל דבר רע (דברים כ"ג, י')

ונשמרת מכל דבר רע - שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, לשון רש"י. והנכון בעיני בעניין המצווה הזאת, כי הכתוב יזהיר בעת אשר החטא מצוי בך והידוע במנהגי המחנות היוצאות למלחמה, כי יאכלו כל תועבת, יגזלו ויחמסו ולא יתבוששו אפילו בניאוף וכל נבלה, הישר בבני אדם כטבעו יתלבש אכזריות וחמה כצאת מחנה על אויב. ועל כן הזהיר בו הכתוב, ונשמרת מכל דבר רע. ועל דרך הפשט הוא אזהרה מכל הנאכר. ובספרי (תצא קיט) ונשמרת מכל דבר רע, שומע אני בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר, ת"ל: ערווה, אין לי אלא ערווה. מנין לרבות עבודת גלולים וגלוי עריות ושיפיות דמים וקללת השם? ת"ל: ונשמרת מכל דבר רע. או יוכל בטומאות ובטהרות ובמעשרות הכתוב מדבר? ת"ל ערווה. מה ערווה מיוחדת, מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, אף כל מעשה שגלו עליו כנענים ומסלק את השכינה, כשהוא אומר "דבר" אף על לשון הרע וגם זה מן הטעם שפירשנו, כי מלבד האזהרות שבאו באלה העבירות החמורות יוסף לאו במחנה שנשמר בו מכל אלו העבירות, שלא תסתלק השכינה מישראל אשר שם, כאשר אמר, כי ה' אלוהיך מתהלך בקרב מחנך - והנה העושה העבירות הגדולות במחנה, כאותם שכתוב בהם (ירמיהו ז ל): שמו שקוציכם בבית אשר נקרא שמו עליו לממאן. ועוד, שלא יגברו עלינו האויבים אם נעשה כמעשים הגורמים להם שיגלו מפנינו וזהו ולתת אויביך לפניך - והוסיפו בו לשון הרע, כדי שלא ירבו ביניהם מחלוקת, ויכו ביניהם מכה רבה מאד יותר מן האויבים (יא - יד) ועל דרך הפשט, הזהיר בכלל המקרה לצאת מכל המחנה מפני הטעם הנזכר שהשם מתהלך עמנו להושיענו והמחנה קדוש, ושיהיה לבנו מתכוון להקב"ה ונחול לישועתו ולא נסמוך בזרוע בשר. וכן הטעם בכסוי הצואה, כי המחנה כולו כמקדש ה'. וממנו נלמוד למקום התפלה, שנרחיק מן הצואה ארבע אמות ולכל מראה העיניים. אבל דברינו ודברנו (פסחים סח א) ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה, במחנה לוויה ובמחנה שכונה, כאשר יהיה הארון עימם שם, וגם כסוי הצואה לדעתם (ברכות כב ב; שם כה): במקום אשר יזכרו השם להתפלל או לקרוא קריאת שמו, אם כן גם זו אזהרה כפל אותה במחנה שלא יהיה הגל מופקר כמחנות הגוים. וגם אלו מצות מבוטאות: וטעם כסוי הצואה, שאין הצואה כטומאה שתטמא את מקומה ושתהיה כוקעת ועולה, אבל אסור לראותה בעת התפלה ובהיות הלב דבק בשם הנכבד מפני שהדברים הנמאסים יולידו גנאי בנפש וישבשו כוונת הלב הטהור, וכאשר נעלמה מעין רואה אין רע: (רמב"ן, דברים כ"ג, י')

הנה ענין הזהירות הוא שיהיה האדם נזהר במעשיו ובענייניו כלומר: מתבונן ומפקח על מעשיו ודרכיו, הטובים הם אם לא. לבלתי יעוּב נפשו לסכנת האבדון חס ושלום, ולא ילך במהלך הרגלו כעיוור באפלה. והנה זה דבר שהשכל יחייבהו וודאי, כי אחרי שיש לאדם דעה והשכל להציל את עצמו ולברוח מאבדון נשמתו, איך יתכן שירצה להעלים עיניו מהצלתו? אין לך פחיתות והוללות רע מזה וודאי והעושה כן הנה הוא פחות מהבהמות וממהות אשר בטבעם לשמור את עצמם, ועל כן יברחו וינטו מכל מה שיראה להם היותו מזיק להם. וההולך בעולמו בלי התבוננות אם טובה דרכו או רעה, הנה הוא כסומא ההולך על שפת הנהר, אשר סכנתו וודאי עיומה ורעתו קרובה מהצלתו. כי אולם חסרון השמירה מפני העיוורון הטבעי, או מפני עיוורון הרצוני, דהיינו סתימת העיניים בבחירה וחפץ, אחד הוא. והנה ירמיהו היה מתאונן על רוע בני דורו מפני היותם נגועים בנגע המידה הזאת. שהיו מעלימים עיניהם ממעשיהם בלי שישימו לב לראות מה הם, הלהעשות אם להעובד? ואמר אליהם (ירמיהו ח, ו): "אין איש נחם על רעתו לאמר וגו' כולה שב במרוצתם כסוס שוטף במלחמה". והיינו, שהיו רודפים והולכים במרוצת הרגלם ודרכיהם, מבלי שיניחו זמן לעצמם לדקדק על המעשים והדרכים, ונמצא שהם נופלים ברעה בלי ראות אותה. ואולם הנה זאת באמת אחת מתחבולות היצר הרע ועורמתו, להכביד עבודתו בתמידות על לבות בני האדם עד שלא יישאר להם ריווח להתבונן ולהסתכל באיזה דרך הם הולכים. כי יודע הוא שאילולי היו שמים לבם כמעט קט על דרכיהם, וודאי שמיד היו מתחילים להינחם ממעשיהם, והייתה החרטה הולכת ומתגברת בהם עד שהיו עוֹבֵים החטא לגמרי. והרי זה מעין עצת פרעה הרשע שאמר (שמות ה, ה): "תכבד העבודה על האנשים וגו'", "שהיה מתכוון שלא להניח להם רוח כלל לבל יתנו לב או ישימו עצה נגדו, אלא היה משתדל להפריע לבם מכל התבוננות בכוח התמדת העבודה הבלתי מפסקת. כן היא עצת היצר הרע ממש על בני האדם. כי איש מלחמה הוא ומלומד בערמימות ואי אפשר להימלט ממנו אלא בדכמה רבה והשקפה גדולה.

(מסילת ישרים פרק ב - בביאור מידת הזהירות)

חיים שיש בהם יראת שמים ויראת חטא.

שתהי' יראת-החטא מעורבת עם החיים. כי יש אנשים שיש בהם יראת חטא, אבל אינה הזקק אצלם ועל כן בהיותם מתרחקים מהמון החיים ושואנם יהיו יראי חטא, וכיון שיבאו בחברת החיים, במפעלים ובעסקים, תסור מהם יראת החטא, מפני שאינה מונבלת יחד עם החיים. ועל כן מבקש על חלק טוב זה של חיים, שיש בהם בתוך החיים עצמם יראת חטא, וכענין יראת שמים ויראת חטא בעדת ד'. שבהר בנו מכל העמים ונטע בתוכנו חיי עולם, נפש קדושה מאד מרגשת ענינים גדולים, וכל מעשיו והנהגתה מלובשים בסדרי החכמה העליונה המושפעת ממנו ית' והתומה בחותמו האמתי, כל פעל טוב שהוא לפי התורה ממשיך על העושה אותו, בבחירתו הטובה ושכלו המסכים לזה, משך דבקות באוצר החיים והטוב, כי ימצא שכלו מוטבע באופן שזה עם השכל המושפע ממנו ית', להנות מאור פניו ית', ונמצא שלם הוא בעצמו וראוי ממילא להיות ניוזן מזיו האור הכללי, כי דרכיו מתאימים עם הדרכים שבהר בהם הוא. ואם קלקל דרכו הנה המשיך על עצמו צורה מוטבעת בהפך החכמה העליונה השלמה. שהוא תכלית הטוב וההכרה להגיע עדין, כי הוא המקום האמתי, מקומו של עולם, והרי נתקלקל בעצמו, שהטבעת צורת נפשו אינה כפי אמתת השלימות, אלא הפוכה ממנו כפי ערך החטא, ועוד יותר מזה שנתרחק בצער גדול שאי אפשר להיות ניוזן מזיו אור העליון, כי אבד מעמו וגם יהי' לו למורת-רוח מאד. כי כל דבר מצטער בהפכו. וכאן יקבצו יחד צער ובושת וחסרון שלמות, שמשקף על הדר החכמה העליונה ופניו נופלות, ורואה שאינו יכול להתדבק בה, כי מום בו, ונפשו עליו תאבל. נמצא כי הפחיתות שבנפש היא החטא, והיראה להשמר מזה היא יראת חטא, והיראה מצד ריחוק האור האלוהי ממנו, ובושת פניו וצערן, זהו יראת שמים.

(עולת ראיה, ברכת החודש)

אשר ללשון של החסיד שזה היא בכל למחשבה ואינה מוסיפה עליה ונמצא שאין תפלת החסיד דבר שבמנהג או שבהרגל כשירת הזרזיר והתכי אלא כל מלה מחשבה עמה וכונה בה בדרך זו תהיה שעת התפלה לחסיד כגרעין הזמן ופריז ושאר השעות תהיינה לו כדרכים המוליכות אל שעה זו שלבואה הוא מצפה כי על ידה הוא מדמה אל העצמים הרוחניים ומתרחק מן הבחמיים וכשם שהיו לו שלש עתות התפלה שבכל יום פרי זמנו ולילו כך יהיה לו יום השבת לפרי השבוע כי יום זה מזמן להדבקות בענין האלוהי וכל עבודת החסיד היא בשמחה לא בכניעה כמו שבארנו למעלה

והנה ערך כל אלה לנפש הוא כערך המזון לגוף שכן תפלת האדם טובה לנפשו כשם שהמזון תועלת לגופו וכן ברכת כל תפלה שורה על האדם עד שעת תפלה שאחריה כשם שכח הסעודה שסעד מתקים בו עד שיסעד סעדת לילה אולם ככל אשר תתרחק שעת התפלה תלך הנפש הלך וקדור מטרדות העולם הבאות עליה וביחוד אם יביאנה ההכרח להמצא בחברת ילדים נשים או אנשים רעים ולשמע דברים העוזרים זך נפשו דבורים מגנים או שידיים שהנפש נוחה אחריהם עד שאי אפשר להשתלט עליה אך בשעת התפלה מטחר האדם את נפשו מכל מה שעבר עליה בנתיים ומכין אותה לקראת העתיד

(ספר הכוזרי, מאמר שלישי, ח')